

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

20 listopada 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Grzesiowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Beata Janiszewska

SSN Maciej Kowalski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 20 listopada 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Bank w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu

z 29 czerwca 2022 r., I ACa 273/22,

w sprawie z powództwa J.S.

przeciwko Bank W.

o zapłatę oraz ustalenie,

1) oddała skargę kasacyjną,

2) zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 2700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem kosztów postępowania kasacyjnego - z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.

Beata Janiszewska Krzysztof Grzesiowski Maciej Kowalski

(G.N.-J.)

UZASADNIENIE

1. Wyrokiem z 8 listopada 2021 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu ustalił nieistnienie stosunku prawnego z bliżej określonej umowy kredytu hipotecznego zawartej 30 września 2008 r. między powódką J.S. (poprzednio - B.) a Bankiem.1 Spółka Akcyjna Oddział w Polsce z siedzibą w W. – poprzednikiem prawnym pozwanego Banku w W. (pkt I); zasądził od pozwanego na rzecz powódki 53 958,09 zł oraz 12 097,71 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 28 lutego 2020 r. do dnia zapłaty (pkt II); oddalił dalej idące powództwo (pkt III) oraz orzekł o kosztach procesu (pkt IV).

2. Na skutek apelacji pozwanego Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wyrokiem z 29 czerwca 2022 r. zmienił zaskarżony wyrok w punkcie II zastrzegając, że spełnienie świadczenia przez stronę pozwaną jest uzależnione od zaofiarowania przez powódkę na rzecz strony pozwanej zwrotu świadczenia wzajemnego w kwocie 181 220 zł, spełnionego przez stronę pozwaną na podstawie umowy kredytu lub zabezpieczenia roszczenia o zwrot tej kwoty (pkt 1); oddalił apelację w pozostałym zakresie (pkt 2) oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt 3).

3. Z ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd Okręgowy i zaakceptowanych przez Sąd Apelacyjny wynika, że na podstawie powołanej wyżej umowy bank udzielił powódce kredytu w kwocie 181 220 PLN indeksowanej do CHF. Powódka jako kredytobiorca zobowiązała się spłacić kwotę kredytu w złotych.

Sąd Apelacyjny w całości podzielił stanowisko sądu pierwszej instancji co do abuzywności klauzul, które odsyłają do arbitralnie ustalonego przez bank kursu CHF. Klauzule te przewidywały indeksowanie kwoty kredytu i rat kapitałowo odsetkowych w oparciu o tabele kursów kupna/sprzedaży banku kredytującego. Sądy *meriti* stwierdziły przy tym, że w niniejszej sprawie nie ziściła się żadna z przesłanek negatywnych uniemożliwiających przeprowadzenie kontroli abuzywności.

Sądy obu instancji uznały, że klauzula indeksacyjna nie została w umowie kredytu określona w sposób jednoznaczny. Umowa pozostawiała pozwanemu bankowi pozbawioną kontroli ze strony powódki swobodę i dowolność w kształtowaniu rozmiaru świadczenia powódki poprzez blankietowe określenie w umowie sposobu kształtowania kursów walut mających zastosowanie przy wykonywaniu umowy. W ocenie Sądu Apelacyjnego warunki związane z mechanizmem indeksacyjnym nie zostały wyrażone w sposób prosty i zrozumiały, tak aby powódka mogła oszacować wpływające z umowy konsekwencje ekonomiczne. Na podstawie klauzuli indeksacyjnej powódka nie była w stanie oszacować kwoty, którą miała faktycznie otrzymać ani też kwoty jaką miała obowiązek w przyszłości świadczyć, a zasady przewalutowania określał jednostronnie bank. Sąd Apelacyjny uznał w związku z tym, że abuzywność postanowień umowy wynika nie tylko z braku informacji o ryzyku, ale również z samej konstrukcji klauzuli indeksacyjnej i faktu dopuszczalności zupełnie Nielimitowanego kształtowania położenia prawnego powódki.

Sądy *meriti* zgodnie stwierdziły, że przyznanie sobie przez Bank prawa do jednostronnego regulowania wysokości rat kredytu waloryzowanego kursem CHF jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interes konsumenta (art. 385¹ § 1 k.c.). Postanowienia takie godzą przede wszystkim w jego interes ekonomiczny związany z wysokością poszczególnych rat kredytu.

Sądy obu instancji doszły ponadto do przekonania, że przy uznaniu wspomnianych postanowień za abuzywne nie istnieje możliwość utrzymania umowy w pozostałym zakresie. W konsekwencji tego przyjęły, że umowa kredytu indeksowanego zawarta przez strony jest nieważna od samego początku.

4. Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł pozwany, zaskarżając go w części zmieniającej wyrok Sądu Okręgowego w punkcie II, tj. w zakresie części punktu 1 zaskarżonego wyroku, w części oddalającej apelację (pkt 2 zaskarżonego wyroku) oraz zakresie rozstrzygnięcia o kosztach sądowych (pkt 3 zaskarżonego wyroku), wnosząc m.in. o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Skarżący zarzucił naruszenie: art. 385¹ § 1 w zw. z art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. w zw. z art. 4 ust. 2 Dyrektywy Rady 93/13/EWG

z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej: „Dyrektywa 93/13”); art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. w zw. z art. 4 ust. 2 Dyrektywy 93/13; art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 3 ust. 1 i art. 4 ust. 1 Dyrektywy 93/13; 385¹ § 1 i 2 k.c.; art. 69 ust. 3 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (dalej „Prawo bankowe”), art. 65 k.c. i art. 358 § 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13; art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13 oraz w zw. z motywem dwudziestym pierwszym Dyrektywy 93/13; art. 189 k.p.c.; art. 327¹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.; art. 58 § 1 i 3 w zw. z art. 353¹ k.c.

5. Powódka w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosła o oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

6. Odnosząc się, w pierwszej kolejności, do zarzutu naruszenia prawa procesowego, tj. art. 327¹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. należy wskazać, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, iż uchybienie tym przepisom tylko wyjątkowo może stanowić usprawiedliwioną podstawę kasacyjną - wtedy, gdy skutek uchybienia wymaganiom stawianym uzasadnieniu zaskarżone orzeczenie nie poddaje się kontroli kasacyjnej. Zatem nie każde uchybienie w zakresie konstrukcji uzasadnienia sądu drugiej instancji może stanowić podstawę dla skutecznego podniesienia zarzutu kasacyjnego, lecz tylko takie, które uniemożliwia Sądowi Najwyższemu przeprowadzenie kontroli prawidłowości orzeczenia (zob. wyroki SN: z 7 października 2005 r., IV CK 122/05; z 28 listopada 2007 r., V CSK 288/07; z 21 lutego 2008 r., III CSK 264/07; postanowienie SN z 23 lipca 2015 r., I CSK 654/14). W ocenie Sądu Najwyższego w niniejszej sprawie nie doszło do takich naruszeń powołanych przepisów.

7. Zarzuty skarżącego co do naruszenia prawa materialnego skupiają się przede wszystkim wokół następujących kwestii: uznania klauzul umownych za abuzywne, możliwości stosowania przepisów dyspozytywnych w celu określenia kursu waluty obcej po wyeliminowaniu z umowy klauzul abuzywnych, skutków wyeliminowania tych klauzul dla dalszego trwania umowy, a także interesu powódki w ustaleniu nieważności umowy kredytu.

8. W pierwszej kolejności za nieuzasadniony należało uznać zarzut skarżącego, że w świetle art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 konieczna jest rozłączna ocena klauzuli ryzyka walutowego (powiązania zawartej umowy z walutą obcą) i klauzuli spreadu walutowego. Sąd Najwyższy wielokrotnie już wskazywał, że klauzula ryzyka walutowego nie może funkcjonować bez klauzuli kursowej określającej przeliczenie zobowiązań stron celem ustalenia wysokości ich świadczenia. Z kolei klauzula spreadowa nie ma racji bytu w umowie, w której nie zastosowano mechanizmu przeliczeniowego i wynikającego z niego narażenia konsumenta na ryzyko kursowe. W konsekwencji klauzule te składające się na przyjęty w umowach kredytowych mechanizm przeliczeniowy są ze sobą ściśle powiązane, a ich rozszczepienie jest zabiegiem sztucznym (zob. wyroki SN: z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22; z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22; z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22; z 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22; z 28 października 2022 r., II CSKP 902/22; z 28 października 2022 r., II CSKP 910/22; z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22; z 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22; z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22; z 8 marca 2023 r., II CSKP 1095/22; z 12 kwietnia 2023 r., II CSKP 1531/22; z 18 kwietnia 2023 r., II CSKP 1511/22; z 8 listopada 2023 r., II CSKP 2099/22).

9. Nieuzasadnione są także zastrzeżenia skarżącego co do kwalifikacji postanowień składających się na klauzulę ryzyka walutowego i wywiedzionych z tego konsekwencji. W aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości wykładnia art. 385¹ § 1 k.c. w kontekście pojęcia „głównych świadczeń stron”. Klauzule kształtujące mechanizm indeksacji zastrzeżone w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego do waluty obcej wyroku określają główne świadczenie kredytobiorcy (zob. wyroki SN: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22). Na takim stanowisku stoi też Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (zob. wyroki TSUE: z 20 września 2017 r., C-186/16; z 20 września 2018 r., C-51/17; z 14 marca 2019 r., C-118/17; z 3 października 2019 r., C-260/18). Trafnie natomiast uznał Sąd

Apelacyjny, że nie są one wyłączone spod kontroli abuzywności, bowiem nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

10. Niezasadny okazał się zarzut skargi kwestionujący ustalenie, iż postanowienia umowy stron przewidujące indeksację kredytu kursem waluty obcej nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Sądy *meriti* prawidłowo zastosowały wypracowane w orzecznictwie kryteria „jednoznaczności” postanowienia umownego w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej zostało już wyjaśnione, że wymóg, zgodnie z którym warunek umowny musi być wyrażony prostym i zrozumiałym językiem, powinien być rozumiany jako nakazujący nie tylko, by dany warunek był zrozumiały dla konsumenta z gramatycznego punktu widzenia, ale także, by umowa przedstawiała w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu wymiany waluty obcej, do którego odnosi się ów warunek, jak również związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach dotyczących uruchomienia kredytu, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne (zob. np. wyroki TSUE: z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13; z 20 września 2017 r., C-186/16). W ocenie Sądu Najwyższego postanowienia umowy nie są jednoznacznie sformułowane, gdyż na jej podstawie bank mógł swobodnie (dowolnie) ustalić wysokość oddanej do dyspozycji powódki kwoty kredytu w CHF, a ona nie była w stanie z góry oszacować kwoty, którą miała obowiązek świadczyć, skoro zasady przewalutowania określał jednostronnie bank (zob. wyroki SN: z 4 listopada 2011 r., I CSK 46/11; z 15 lutego 2013 r., I CSK 313/12; z 10 lipca 2014 r., I CSK 531/13).

11. Sądy *meriti* trafnie oceniły jako niedozwoloną klauzulę indeksacyjną w umowie, gdyż zawierała niejednoznacznie określony warunek ryzyka walutowego i ewidentnie godziła w równowagę kontraktową stron stosunku prawnego – co skutkowało asymetrycznym rozkładem ryzyka związanego z zawarciem umowy, w szczególności w zakresie ryzyka kursowego. Uzależnienie wysokości świadczenia konsumenta od swobodnej decyzji banku przesądza o sprzeczności z dobrymi obyczajami przedmiotowych klauzul. W ten sposób doszło także do naruszenia interesów konsumenta. W konsekwencji należy wskazać, że zarówno postanowienia

umowy określające zasady przeliczenia na złote kwoty udzielonego kredytu przy jego wypłacie, jak i przeliczenia spłacanych rat, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych (zob. uzasadnienie uchwały pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, OSNC 2024, nr 12, poz. 118, i przywołane tam orzecznictwo).

12. Konsekwencją stwierdzenia, że dane postanowienie umowne ma charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., jest działająca *ex lege* sankcja bezskuteczności niedozwolonego postanowienia, połączona z przewidzianą w art. 385¹ § 2 k.c. zasadą związania stron umową w pozostałym zakresie (zob. uchwałę SN z 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07 oraz uchwałę składu siedmiu sędziów SN z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, a także wyroki SN: z 30 maja 2014 r., III CSK 204/13; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17; z 8 lutego 2023 r., II CSKP 978/22). Zatem uznanie, że postanowienia odnoszące się do przeliczania kwoty kredytu oraz uiszczanych spłat na walutę obcą są niedozwolonymi postanowieniami umownymi, oznacza, iż zgodnie z art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c. nie wiążą one powódki. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyjaśnił, że art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż warunek umowny uznany za nieuczciwy należy co do zasady uznać za nigdy nieistniejący, tak by nie wywoływał on skutków wobec konsumenta. W związku z tym sądowe stwierdzenie nieuczciwego charakteru takiego warunku powinno mieć z reguły skutek w postaci „przywrócenia” sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w braku tego warunku (zob. wyrok TSUE z 21 grudnia 2016 r., C-154/15, C-307/15 i C-308/15).

13. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale pełnego składu Izby Cywilnej z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów (pkt 1). W razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie

wiąże także w pozostałym zakresie (pkt 2). Wymaga podkreślenia, że według art. 87 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym uchwała składu całej izby, z chwilą jej podjęcia, uzyskuje moc zasady prawnej, co oznacza, że wiąże inne składy Sądu Najwyższego. W konsekwencji nieuzasadnione są zarzuty skargi odnoszące się do możliwości wypełnienia luki w umowie przez odwołanie się do mechanizmu ustalania kursu walutowego przewidzianego w art. 358 § 2 k.c., tj. przyjęcia na potrzeby wyliczeń średniego kursu NBP, możliwości jej wykonywania w świetle art. 69 ust. 3 Prawa bankowego lub zastosowania art. 65 k.c., a co za tym idzie – utrzymania umowy.

14. Nie jest również trafny zarzut kasacyjny dotyczący naruszenia art. 189 k.p.c. W orzecznictwie Sądu Najwyższego zdecydowanie dominuje pogląd, że kredytobiorca, mimo dochodzenia od banku roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia, ma również interes prawny w ustaleniu nieważności umowy kredytu, w szczególności jeżeli umowa nie została jeszcze w całości wykonana (zob. wyroki SN: z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22; z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 44, z 1 czerwca 2022 r., II CSKP 364/22; z 25 października 2023 r., II CSKP 835/23; z 4 czerwca 2024 r., II CSKP 149/24).

15. W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., oddalił skargę kasacyjną.

16. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z art. 98 § 1, § 1¹ i § 3 i art. 99 k.p.c. w zw. z § 2 pkt 6, § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Beata Janiszewska

Krzysztof Grzesiowski

Maciej Kowalski

(R.N.)

[SOP]